

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 10 ՁՈՐԴՈՐՈՒ ՏԱՐԻ Ուրբաթ 30 Յունվարի

1887

Ուրբաթ 30 Յունվարի ՁՈՐԴՈՐՈՒ ՏԱՐԻ № 10

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ., հատուկ 5 կոպեկի Բաժանորդ գրվում են թիֆլիսում միայն խմբագրատանը:

Խմբագրությունը գտնվում է Տիֆլիսում, Редакция «Норъ-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրությունը լայն է ամեն օր (բացի տոհմիկից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Մատարարությունները ընդունվում են ամեն լեզուներով: Մատարարությունները բաժնի 2 կ., ընկալմանը համար կընկալվեն:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ՀԱՅՈՑ ՄԻԱԿԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹԸ
Թ Ի Փ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ

ՆԵՐԿԱՅ 1887 ԹՈՒՆԱԿԱՆԻՆ

(Չորրորդ տարի)

Հրատարակում է Նոյն դիմադրող և ծրագրող

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, հատուկ 5 կոպ. Եւրոպայի և թիբեթյան բաժանորդները վճարում են 30 ֆրանկ: Բաժանորդ են գրվում իւրաքանչիւր տանի 1-ից: Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում Ֆիլիպս «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը:

Խմբագրատունը գտնվում է պոստատան ետևը Տրոյցկոյի փողոցի վերայ Սամբա (Տրոյցկոյ) եկեղեցու հանդէպ տուն № 9: Պատր. քաղաքներից գինում են խմբագրությունը Տիֆլիս, Редакция «Норъ-Даръ» կամ Tiflis (Caucase) Rédaction «Nor-Dar».

Подписка единственной, ежедневной армянской газеты «НОРЪ-ДАРЪ» принимается исключительно въ конторѣ Редакціи, Тифлисъ, въ центрѣ города, за Почтой на Троицкомъ переулкѣ, въ домѣ № 9.

ԲՈՎԱՆԳԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քրոնիկոն. — Լուրեր: Նամակ խմբագրին: Ողբերգ ըմպելիների վնասակրությունը (վերջ):

Թիֆլիսի Կ. Թ. Լ. Ն. Ն. Ն. — Կերբեջի: Սալահյան: Նոր-Նախիջևան: Քաղաքական. — Լուրեր: Խառն Լուրեր: «Նոր-Դար»-ի հեղափոխություն: «Նոր-Դար»-ի պատասխաններ: Յայտարարություններ:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Անցեալ տարուայ վերջերքը Պարիզում կազմել էին միջազգային ցուցահանդէս, որին ի միջի ալոց մասնակցում էին Ռուսիայի զանազան կողմերից գինեգործներ և գինեգործներ: Այժմ մայրաքաղաքի լրագրողներից տեղեկանում են, որ հանդիսին ներկայացրած բուսական գինիների մէջ եղել է և կախեթի գինի: Բայց ինչ էք կարծում, ո՞վ է ստացել կախեթի գինու պարգևը, կախեթի գինու արծաթէ մեդալի պարգևը ստացել է Մոսկվայի վաճառական Սմիրնովը:

Քաղաքային վարչությունը կրկին բարձրացրել է հին գերեզմանոցը քաղաքից դուրս, Նախիջևան տեղափոխելու հին խնդիրը: Այդ նպատակով մօտ օրերս քաղաքային վարչության գերեզմանոցի համար առաջարկած տեղը, ինչպէս լսել է «Ноб. Об.»-ն, պէտք է քննութեան ենթարկուի:

Բրիտանական գերմանական թերթերը հաղորդում են, որ տեղական կառավարությունը լուրջ ուշադրություն է դարձրել արքեպիսկոպոսական վերայ և նոր օրէնքներ է հրատարակել դրա առաջն առնելու նպատակով: Այդ օրէնքները իմաստն է, — իւրաքանչիւր որ արքած զրութեամբ կը գտնուի փողոցում կամ հասարակական տեղերում, պիտի ենթարկուի փողովման տուգանքի և 1—8 օր անտարկութեան: Օղեկաճառները ենթարկվում են խիստ

պատիժների, եթէ նկատուի, որ նրանք արքած մարդոց օղի են վաճառում:

Մայրաքաղաքի մրցող-կանայք վրձնել են հիմնելու մի մրցական — ժողովարան: Համարենք թէ արդէն բոլորովին մշակուած կանոններին համաձայն, ժողովարանի ծրագրի մէջ ուսու լրագրողների ասելով, մտնում են — ձիարշաւ, առաջատար և թիւաւոր նաւարշաւ, վեյսիպետով չորջակառութիւն, պարեր և դրամատիկական ներկայացումներ:

ԱՍՏԱՊԱՏԻՑ (Հին-Նախիջևան). — Յունի. 14-ին գիւղիս Պապո Վիրախու-կանի 3 տարեկան աղջիկը մօր անհրաժեշտութեան պատճառով ընկնում է վառուած թոնիրը: մի դէպք, որ կըրկնվում է: Թէ և երեսային կէս այրուած հանում են թոնիրից, բայց թըշուառ զոհը 26 ժամ դժոխային տանջանքի մէջ օրտաճմիկ հառաչանքներով տանջուելուց յետոյ, աշխարհի լուսի առաջ փակում է իւր անմեղ աչքերը ծնողներին անպատմելի վշտի մէջ թողնելով:

Կովկասի գինուորական-բժշկական շրջանի տեսուչ Ազուֆ Բէմբետը նոր աւելի բարձր պաշտօն է ստացել Պետերբուրգում — մինչդեռ գինուորական-բժշկական ուղղութեամբ:

Կառավարչական բարձրագոյն շըրջաններում արդէն վճռուել է Չարջոյից Սմրդանդ երկաթուղու գիծ անցկացնելու նախագիծը: Շինութիւնը ուս թերթերի ասելով, կը սկըսուի փետրվարից:

Պետական կառուածները մինչև-ուրութիւնը, մայրաքաղաքների լրագրողների ասելով, աչքի առաջ ունենալով պետութեան չահերը, նոր կանոններ է կազմել ծովախոզեր և ձկներ որսալու վերաբերմամբ:

Մօտ օրերս Պետերբուրգում սպասուած են մահմեդականների գլուխ Շէլիս-Իւլ-Իսլամ Ահմեդ-Ահմեդ Հուսէյն Չաղէին: Ռուս թերթերի ասելով նը-

րա Պետերբուրգ գնալու պատճառը նրանով են բացատրում, որ նա մըտադր է Ռուսիայում ապրող մահմեդականների համար արտօնութիւններ խնդրելու:

Յունի. 17-ին կատարուեցաւ Պետերբուրգի Եկեղեցական զինուորական հիւանդանոցի կանանց բժշկական կուրսերից ուսանողների աւարտումը: Բժշկիկ աստիճան ստանալու համար 92 հոգի քննութեան ենթարկուեցան: մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, միայն 54-ն են ստացել այդ աստիճանը, իսկ մնացած 38-ին, որոնք կամ հիւանդ և կամ ուրիշ գտնադէպ պատճառներով քննութիւն չտուող կամ մի առարկայից ամենին քննութեան չենթարկուեցան: Կառավարչական տարուայ դարունը, որպէս զի վերջին քննութիւնը տուողների հետ տան իրենց քննութիւնը: Այդ քննութեամբ de facto կը փակուի Ռուսիայում 14 տարի գոյութիւն ունեցող միակ մահմեդական կանանց բժշկական դպրոցը:

Դինարուրգում այս օրերս դատուել են տան և հինգ զինուորներ, որոնք «Риж. Вѣст.»-ի ասելով, գրչահատով կարտուել էին իրենց սպային: Մեղադրուած զինուորներից երեքը արդէն գնդակահար են եղած, իսկ միւսները ցմահ աքսոր են գնում:

Լօնդոնում կազմուած ակցիօներական «Battley & Co.» ընկերութիւնը մտադր է ուսական կառավարութիւնից խնդրելու, որ իրեն թոյլ տըրուի Ղրիմում, Կերչի մօտերքը հնախուզական նպատակով փորել: Նըրանք մանաւանդ աւելի ուզում են խուզարկել «Ноб. Вр.»-ի ասելով, հին գերեզմանոցը, որ լին հրէական արձանագրութիւններ:

Երեքարթի երկեղեցան, յունվարի 27-ին Կովկասի գիւղատնտեսական ընկերութեան նիստն էր: վճռուել խնդիրը — Թիֆլիսում և այն էլ պարտիզանական ուսումնարանի հողի վերայ շերամապահական կայարան հիմնելու հարցն էր: Բանը նրանումն է, որ գիւղատնտեսական ընկերութիւնը նկատելով Կովկասի մէջ շերամապահական անկումը, դրան բարձրացնելու համար գործադրած միջոցները բաւական չհամարելով, հարց բարձրացրեց շերամապահական համար հիմնել մի օրինակելի կայարան, որտեղ կարողանային անել ամեն տեսակ շերամապահական վերաբերեալ փորձեր և ուղեցոյց լինել Կովկասի շերամապահական խորովը այդ մասին դիմել է մինիստրութեան խնդրելով, որ թոյլ տայ պարտիզանական դպրոցի հողից երկու դեքաթին շերամապահական կայարանի համար որոշելու: Մինիստրի համաձայնութիւնը ստացուելուց յետոյ, ընկերութիւնը այս ժողովում քննում էր, թէ սրբան նպատակայարմար է թիֆլիսում շերամապահական կայարան այն էլ պարտիզանական հողի վերայ կառուցանելու: Ժողովը բաւական հետաքրքիր էր և երկար ժամանակ խօսում էին թեր և դէմ: Մենք առանց իւրաքանչիւրի խօսածների մանրամասնութեան մէջ մտնելու, այստեղ

կը ներկայացնենք միայն վիճարանութեան էությունը:

Առաջարկութեան հակառակները պնդում էին, որ այդպիսի մի բանի համար յարմարութիւններից բոլորովին զուրկ է թիֆլիսը: 1) Թիֆլիսը գտնուելով շերամապահութեամբ պարագող կետերից հեռու: կարող չէ օգտակար ծառայութիւններ անել շերամապահներին, եթէ ընկերութիւնը անպատճառ վճռել է կայարան հիմնել, դրա համար ամենալաւը այն կլինէր, որ ընտրէր մի աւելի յարմար կեդրոն — ինչպէս օրինակ Եկեղեցական: որ բացի կեդրոն լինելուց, ունի և շատ յարմարութիւններ շերամապահութեան և «կայարան»ի համար: 2) Թիֆլիսի եղանակները այնքան խիստ փոփոխութիւնների ենթակա են, որ հագիլ թէ շերամի որդերը կարողանան զիմանալ ցրտից յանկարծական տաքի և տաքից ցրտի փոփոխութիւնը: 3) Թիֆլիսը ենթակա լինելով այդպիսի խիստ փոփոխութեան, առաջացնում է շարժանքով, սարսափելի քամիներ, սառն հողմեր, օրին անկարող է դիմանալ շերամի որդը: Ժափանցիկ քամին նրան կը հիւանդացնէ: 4) Թիֆլիսի հուշակարու քամիները, որ շարժանքով են տեսում, առաջացնում են սաստիկ փոշի, որից քիչ է մնում մարդ խեղդուի: այդ փոշին նախնախնելով թիֆլիսի վերայ: անպէտք է դարձնում նրանց երկրորդ վնասում է նոյն իսկ որդերին, իսկ «կայարան»ի համար առաջարկուած տեղն էլ մանաւանդ այնպիսի դիրք ունի, որ միշտ ենթակա է և այն ամենից աւելի, քամիների և փոշիների, բացի այդ որ անյարմար է այդ տեղը և 5) Հանապազահի մօտ լինելու պատճառով, անցողիկաճը, աղաղակը, ձայնը արգիւյր կլինին որդերին: 6) Հաստատուների եղան, որ այդպիսի հաստատութիւններ կարող չեն թիֆլիսում գոյութիւն ունենալ: որի համար ապացոյցներ շատ կան: երկուդ էին ազդում, որ «կայարան»ը թիֆլիսում հիմնել ցանկացողները միայն աչքի առաջ ունին իրենց անձնական յարմարութիւնները և թէ Թիֆլիսի համար պէտք է փորձ լինի Տաշկենտի օրինակը, ուր նոյնպէս օրինակելի երամապահարան էին հիմնել և որի համար 8 տարի շարունակ 12,000-աւանան ռուբլի էին միտնում: Եւ վերջապէս 7) Կարելի չէ այստեղ հիմնել շերամապահական կայարանը և այն պատճառով, որ պարտիզանական դպրոցին էլ է հարկաւոր այդ հողը — օրից խելով հողը, մինչդեռ է, — մի բան չինելու համար միւս բանը քանդել, այս բանը աւելի մանրամասնութեան և գեղեցիկ կերպով բացատրեց նոյն պարտիզանական դպրոցի պարոն տեսուչը, որ թւերով ցոյց տուեց հողը նոյն իսկ դպրոցին հարկաւոր լինելու: Կարողը ունի 6 դեքաթին հող, որից 5600 քառակուսի սաժնը ուղում են առնել «կայարան»ի համար, ուրեմն դպրոցին մնում էր մօտ 3 1/2 դեքաթին հող, բայց դպրոցի զանազան շինութիւնների (850 ք. ս.) ձիւրի ջրմուղի (60), հորերի (83), ջերմանոցների և այլն համար հարկաւոր է 3,120 ք. ս.: իսկ քաճաճ, (550 ք. ս.) միջնասակ և ցանկաճառերի (150), զանազան թուփերի (300), բանջարանոցի (700) խաղողի և այլն և այլն

համար 5000 ք. ս., ուրեմն ընդամենը արդէն իսկ հարկաւոր է 8,120 ք. ս.: սաժ. հող: Ուրեմն որտեղից պարտէզը կարող է այդ հողը գտնել, եթէ նրանից կը խլեն մօտ 2 դեքաթինը... Այս թուերը բաւական գեղեցիկ ապացոյց էին և քաջալերութիւն ստացան ժողովի անդամների մեծամասնութեան կողմից:

Բայց շերամապահական կայարանի կողմնակիցները, որոնցից նշանաւորն էր պ. Շաւրով մասնագէտ շերամապահը, անյաջող փաստարանում էր, որ եղանակների փոփոխութիւնը, փոշին, քամին աղաղակը ոչինչ միտաչափին շերամի որդերի համար: Իւր խօսքերը հաստատուելու համար պարոնը յիշում էր շերամապահութիւնը ուսումնասիրելու համար տեղութեան հաշուով Եւրոպայում արած միջոցին տեսած իրեր թէ փորձերը, իսկ պարտիզանական դպրոցի համար որքան քիչ լինի տեղը, այնքան էլ լաւ: Կը լինի պարագելու համար: Այսպէսով պ. շերամապահը ոչինչ արդիւր չզգտնելով այստեղ, գտնում էր շատ յարմարութիւններ: Թիֆլիսը լինելով կեդրոն Կովկասի, ունի բոլոր յարմարութիւնները շրջապատի, Կովկասի միւս մասերի հետ յարաբերութիւններ հաստատուելու: բացի այդ, Թիֆլիսում կեդրոնացած լինելով ինտելիգենտների մեծամասնութիւնը, միջոց կայ աւելի լաւ կերպով այստեղ ուսումնասիրելու գործը և ուսումնական փորձեր անելու: Պարոնի ասելով, Ֆրանսիայում էլ մինչդեռ է լինում: նախ կեդրոնում անում են փորձեր, ուսումնասիրում են, և այնուհետեւ արդէն շրջապատում ուրիշ կայարաններ բանում... Առհասարակ պէտք է նկատել, որ պարոնը շատ անյաջող էր փաստարանում — թէ և մասնագէտ շերամապահ էր:

Վերջ ի վերջոյ խնդիրը քուէի դրնելով, 26 ձայն «կայարան»ի դէմ ստացուեց, իսկ 10 ձայն միայն թեր:

Մ. Պ.

ՄԵՏԱՊԱՏԻՒ Պ. ԽՄԱՍԳԻՐ

Խնդրեմ այս քանի մի տող յօդուածը գետեղէք ձեր յարգելի լրագրի մէկ անկիւնում:

Ներկայ յունի. 27-ին № 7 «Նոր-Դար» լրագրի մէջ հրատարակուած էր մէկ յօդուած Թաւրիզից ուղարկուած, որ նկարագրում է հանգուցեալ Արդուման Նազարեկեանցի մահուան լուրը և նրա յուզարկաւորութեան հանդէսն, որոնց չարքումն ասած է թէ «հանգուցեալը մեծ մաս է ունեցել Արամեան ազգային դպրոցի շինութեան մէջ 1850—51 թուերին»: Նա այդ ուսումնարանին օգնել է իւր բարոյական (?) և նիւթական միջոցներով:

Պ. Թիֆլիսից կարող էր առաւել չքեղ գովասանութիւններ նուիրել հանգուցեալին, որոնց և ոչ ոք հետամուտ չէր լինելու, բայց Արամեան դպրոցի շինութեան մասին այդպիսի բառերով գովելը անտեղի է, որովհետեւ այդ կը նշանակէ նսեմացնել հիմնադիր հանգուցեալ վիճակաւոր Սահակ արքեպիսկոպոս Սաթուկեանցի անունը և տաճանակիր աշխատութիւնը, այն ինչ այն ժամանակին թաւրիզիցիներից ոմանք բուռն գորու-

Թեամբ խոշորագույն էին այդ շինու-
թեան և մէկ մասն թանկիւններն եր-
կուղից չէին համարձակուիմ մերձե-
նալ եպիսկոպոսին, մինչև անգամ ա-
հից յաճախում եւ չէին իրենց վիճա-
կաւորի մօտ, բայց նորոգեալ և այժմ
աւագ քահանայ Տէր-Յովսէփ Տէր-
Յովսէփեանից, և այնպէս ամենքն
գերազանցում էին լոսն և խաղաւ չէ-
զօք մնալով լքանել, թողնել եպիս-
կոպոսին միս մենակ պատերազմի ա-
պարիզում:

Ապաքէն այն օրիցն, երբ հանգու-
ցեալ եպիսկոպոսն մօտ գործեց թաւ-
րիզ, փոքր ինչ ժամանակից յետոյ
սկսեց հայոց գերեզմանատան մէջ
նորակերտ առաջնորդարանի և նրա
կից Արամեան դպրոցի հիմն փորել
տալ նրա հակառակորդները սկսեցին
արդեաւ լիթ լինել, և քանի մի ամիս
գործը կանգնեցրին, վէճը հասցրին
պարսից տէրութեանը, որի հրամա-
նով սկսեց հանգուցեալ եպիսկոպոսն
չարունակել շինութիւնը: Այս ամենին
եւ ներկայ եմ եղել և ականատես և
վերահաս աւանդան եղելով իրենե-
րին նաև կառուցանելից յետոյ: Այն
ինչ աշակերտները ժողովուցան զըզ-
րոցի երկուս, դատաւորներին մէջ, եւ
եւ եղած այդ դպրոցի առաջին տե-
սուչը ուրեմն և մեծ յանցանք է ինձ
այդպիսի յօգուած կարգաւ (որով այդ
դպրոցի փառքն ուրիշին են նուիրում,
և ոչ հիմնադիր հանգուցեալ եպիսկո-
պոսին) և լոսն ու շատն ճշմարտն
թէ հանգուցեալ Արզումանն ոչինչ
բարոյական և ներկական միջոցնե-
րով այն ժամանակից չէ օգնած այդ
դպրոցին, քան զի այդ թերութեան
նա այնպիսի որ չէր, որ կարողանար
ազդեցութիւն ունենալ այդպիսի ազ-
գային գործերում: Արեւմտ և այժմ,
ինչպէս ականատես, և այդ անցքն
իւր ժամանակին լրացրում հրատա-
րակել եմ և այժմ նոյնը մէջ բերենք
այստեղ համառոտութեամբ:

1885 թուին թաւրիզի ուսուցչ հիւ-
պատասարման հազիւ հազ ընդունեց
Արզուման Նազարեկեանին և երկու
եղբայրներին ուսուցչապետակ, երբ և
նրանք յենդով ուսուցչ հիւպատաս-
արանի հօր ազդեցութեան վերայ, փու-
թացին իրենց աւետարական գործերը
չուս տալ Պարսկա-Քիւրդտան, այ
սինքն Սօփու-Քուլազ և Սուլուզու որ
կարողացան վստահութեամբ մեծամեծ
տոկոսներով զրամ փութ տալ այն-
տեղի քիւրդ կառաւարտներին:

Այս միջոցներում Սահակ արքեպիս-
կոպոսն դարձեալ չունեցով անգործու-
թիւն իւր հակառակորդներից, դուրս
եկա թաւրիզից դեպ Սալմաստ, որ
թերեւս առ ժամանակ հալաւաւորու-
ների յախաւն յարձակումներից փոքր
ինչ հանդիսանայ, բայց մարաբազ
գուլթեամբ այնտեղ և վախճանեց:
Հանգուցեալն որն է ուսուցչ հը-
պատակ, ուստի և ուսուցչ հիւպատոսն
հրամայեց ինձ որպէս ուսուցչ հպա-
տակներին զլուսւորի, ժողովել 10—12
պատասաւոր անձինք, զնալ նորակա-
ռոյց առաջնորդարանն, նրանց վի-
սութեամբ ցուցակ կազմել շարժական
կայից, որ հանգուցեալն առաջնորդա-
րանումն էլ թողնել և կնքել դռները
թաղաւորական կնքով:

Մէկ քանի օրից յետոյ լուր եկաւ
թէ հանգուցեալ եպիսկոպոսն բացի
ինչ ինչ շարժական կայից, հետն ու-
նեցել է 300 թիւմէն պարսից զրամ
և թէ մահուան ժամանակ (միայն չէ
զրով թէ բերանացի) իւր բոլոր կայ-
քը կտակել է իւրաչէն դպրոցին,
վասն որոյ և կազմուցեալ երկրացի-
ներից առանձնապէս, կարգադրու-
թիւն անելու այդ կտակեալ կայքի մա-
սին: Առանձին ժողովը անսեղով այն
ժամանակուայ զրամի սղութիւնն, հը-
րաւերեց վաճառականներ, որպէս զի
տեսնել նրանցից ով աւելի գնով տո-

կուրծով վեր կառնէր այդ պատրաս-
տի դրամն, և կպահէ մինչև իջմանին
Սինօղի կարգադրութիւնը և այն տե-
ղից նշանակուելով նոր վիճակաւորի
գալն: Արզումանին յոյժ յաջողակ էր
ուրիշներից աւելի տոկոսներով ստա-
նալ այդ գումարն, որպէս զի գործ ա-
ծէ Քիւրդտանի նոր աւետարտի մէջ,
ուստի աւելացրեց տոկոսները ու ըս-
տացաւ այդ գումարն: Այն այն յա-
րաբերութիւնը, որ ունեցել է հա-
գուցեալ Արզումանը Արամեան զըզ-
րոցի հետ:

Այս և աւելացնենք: Արարեալ եպիս-
կոպոսի հակառակորդներն չնչին և ա-
պատոհմարդիկ էին, բայց նրանց պա-
րագլուխն այնպիսի գիւրք ունէր այն
ժամանակն, որ նրա օգնութեամբ լրտե-
սութիւն, դաւաճանութիւն, մատ-
նութիւն և գրգռութեամբ էին գործ
ղնվում, որի ազդեալ և շատ մարդիկ
յուզմակտ փնտրեցան, ըստ որում
եպիսկոպոսի կողմնակից էին: Ճշմար-
տութեամբ խոստովանիմ, որ ես ինքս
էլ երկուց էի կրում, և շատ անգամ
չէի կարողանում յայտնի խառնուի
այդ առաջնորդարանի և Արամեան
դպրոցի գործում, վասն որոյ և ժա-
կարար նշանակում էի առանձին թըղ-
թի վերայ նրանց վերաբերեալ անց-
քերը, որիցն 1875 ամին, դարձեալ ա-
հով և զօգով ծաղկաբաղ տարի և առա-
քեցի Վ. Պալան «Մասիս» լրագրի խմբ-
բարին հրատարակել, բայց ոչ թէ
նրան անունս չտարագրեցի, այլ և
ուրիշին առիւ արտագրել որ և հրա-
տարակուցեալ նոյն ամի 15 նոյեմբե-
րի թիւ 1759:

Գ. Շերմազանեան.

ՈՂԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐԻ ՎՆԱՍԱԿԱ-
ՐՈՒԹԻՒՆԸ *)
(Վերջ)
Գ.

Թէ կեանքի վերայ ինչ մեծ ներ-
գործութիւն ունին ոգելից ըմպելի-
նեք, հաշուած են որ Անգլիայում տա-
րին 50,000 հոգի են մեռնում դրա-
նից: Միացեալ Նահանգներում ուր
1828 թուին 300,000-ից աւել արեւ-
ցող են եղել տարին 37,500 հոգի են
մեռել և այն տղամարդ հասակում
Ռուսիայում տարին մեռնում են ա-
ւելի քան 100,000 հոգի, այսպէս և
միւս երկրներում տարեկան մի քանի
տասնեակ հազար հոգի են փչանում
զեւ չսանքը օպիւմ-գործածութիւնը
Չինաստանում և Բուրմայի խափշի-
նի մօտ, որչափ զոհեր են խլում թայլ-
դաք իրաւունք ունէր տակն թէ
մարդիկ սարսափում են խափշից,
բայց օղին նրանից պակաս վարակիչ
ախտ չէ:

Յիւրաք մենք սարսափում ենք երբ
լսում ենք, թէ այն ինչ տեղը խափ-
րան մօտ և մի տասը քսան զոհ տա-
րաւ հազար մի միջոցներ ենք պտը-
նում, ահապէս զուտորներ վատնում,
այն ինչ ստանալարտութեամբ նայում
ենք երբ մի տէրութեան մէջ հազա-
րաւոր մարդիկ են կոտորվում արեւ-
ցութիւնից:

Արեւցութեան ակտի վերայ չէ կա-
րելի վեր ի վերայ նայել, արեւցու-
թիւնը մի տեսակ ժառանգական հի-
ւանդութիւն է, որ անցնում է հօրից
որդուն և հասարակութեան համար մի
վտանգաւոր անգամ աւելացնում:

Վաղուց արդէն հաստատուած է և
այս օր գտնութիւնը և խելքի տկարու-
թիւնները մեծ մասամբ առաջանում
են ոգելից ըմպելիների չափազանց
գործածութիւնից:

Անգլիայում օրինակ խելագարների
կէտք արեւցողներից են, Ֆրանսիա-
յում խելագարութիւնը քննող բժիշկ-
ները փորձելից յայտնի է, որ խելա-

գարները 100-ին 18-ը խնդներն են և
որչափ տարածվում է ոգելից ըմպել-
իների գործածութիւնը, այնքան և
չատանում է գիւրքի թիւը: Հենց դրա
համար էլ իրաւամբ օգետունը համա-
րում են մի տեղ ուր փոքրով գիւր-
թիւն են ծախում:

Արեւցութիւնից անձնասպանութիւն
գործելը եւ հնազանդ շատանում է:
Օրինակ 1848 թուին Ֆրանսիայում
անձնասպանութիւն են գործել 141
հոգի, այն ինչ 1866-ին 401: Պարի-
զում 72 մեռնողներից մինը արեւցու-
թիւնից անձնասպան է, Լոնդոնում
175-ին մի, Նիւ-Եօրկում 172-ին մի,
Վենետիկում 160-ին մի, Եվրոպայում
57-ին մի:

Ոգելից ըմպելիները բացի մարդու
առողջութեան և ընդունակութիւնների
խանգարելու, փչացնում են և նրա
բարքն ու բարքը, այնպէս որ նրա
մէջ զանազան մոլի ցանկութիւններ
և գգացումներ են յղանում առանց
չափի առանց որ և է սանձի:

Թմիչքի անձնատուր եղած անձի
համար չկայ ոչ ընտանիք, ոչ պար-
տականութիւն, ոչ աշխատանք և ոչ
ապագայ: Նա հետզհետէ կորցնում
է իւր ոյժերը, կորցնում աշխատելու
կարողութիւնը, իւր վարկը, դատար-
կապողականութեան մէջ ընկնում է և
իւր ակտիւ յազուրդ տալու համար
գործութեան, մինչև իսկ մարդասպա-
նութեան ձեռնամուխ լինում:

Արեւցող մի տեսակ կատաղի բը-
նութիւն է ստանում, որ զրգուկում է
ամենաշնչին զէպքից, ջարդում, փըշ-
րում ձեռքն ընկած իւր, խփում վի-
րաւորում, սպանում առանց խղճա-
հարուցելու, առանց ամաչելու: Դրա
օրինակները շատ ունենք թէ պատ-
մութիւնների մէջ և թէ առօրեայ
կեանքում:

Անգլիայում քրէական յանցար-
ները 1/2-ը արեւցողներ են: Ամերի-
կայում տասն տարուայ ընթացքում
ոգելից ըմպելիները փչացրել են 300
հազար հոգի, 100 հազար մահուկներ աղ-
քառանդը ուղարկել: 150 հազար հոգի
բանտերում փակել, 1000 հոգուց ա-
ւելի խելագարներ տուել: 1500 մար-
դասպանութիւն և 2000-ից աւելի
անձնասպանութիւն պատճառել, 25
միլիոն, հրդեհների պատճառով, վնա-
սել երկրը: 200 հազար արքիներ և
100 հազար օրեք անմիտութիւնը:

Ե.

Վերջիչեալ չարիքները ամեն օր
կատարվում են մեր աչքի տեսք կամ
կարգում ենք լրագրներում ամեն րանի-
մայ խոստովանում է, որ հասարակու-
թեան չափը, պատիւը պահանջում է դրա
առաջն առնել, չարիքը փորձացնել,
բայց թէ ինչ միջոցներով, այդ մասին
լուում է, լուում է և հասարակութիւնը
ինքը:

Ամեն տեղ, ամեն տէրութիւն ար-
քեցողների համար պատժական օրէնք-
ներ սահմանած է, այդ նորութիւն չէ-
վաղուց արդէն Յունաստանում խտու-
արդիւրած էր երկրորդարդներին ու
կանանց զինի խմելը:

Սոցիալի օրէնքը մահուամբ պատ-
ժում էր այն արքունի, որ արեւած
դուրս էր գալիս ժողովրդի մէջ:
Հռոմում մարդը իւր կնիկան կարող
էր սպանել եթէ նա արքունի:

Ֆրանսիայում օրէնք կար: որ առա-
ջին անգամ արքեպիսկոսն բանտարկում
էին և չոր հայի ու ջրի կապում երկ-
րորդ անգամ արքեպիսկոսն զանալու-
ծում էին երրորդ անգամ հասարա-
կութեան առաջ ծնծում և եթէ չ'ուղ-
ղուէր դրանով, ոտը բոյժ մատը կտ-
ւում էին, անաթօթ հրատարակում և
քշում երկրից:

Այսօր ուսուց օրէնքն ևս խտու-
պատժում է մահաւանդ օղիւլաճառե-
րին, որոնք թունդ խմելք են բաց
թողնում կամ եթէ գործութիւն կուր,

մեծ, սպանութիւն է պատահում օ-
ղիւլաճառում:
Միացեալ Նահանգներում արեւածների
համար առանձին պատաստարաններ
կան, ուր փակում են նրանց, որպէս
զի չար օրինակ չլինին հասարակու-
թեան, չլինեան թէ իրենց և է ու-
րիշներին և այնտեղ կամայ կամայ
թողնեն իրենց ակտիւ:

Կան և այնպիսի տեղեր, ուր փա-
կում են արեւածներին և նրանց մէջ
զրուարաց յարաւորակութեամբ
ոգելից ըմպելիները, ամեն կերակուրի
կամ խմիչքի մէջ սպիրտ են խառնում:
Յիշենք և այս, որ զուրանի օրէնքով
դատաւարութիւն են մահաւանդականները
զինի կամ այլ խմիչք ընդունելու:

Սակայն չնայելով պատժական օ-
րէնքների խտութեան, չնայելով հա-
զար ու մի ձեռնարկած միջոցներին
որ գործարկում են, չնայելով անցի-
ղի բարձրացնելուն, որ ոգելից ըմպել-
իները բարեկրթութիւն և թէ հասարակ
դասին անմասնէի լինին միւս կող-
մից, այնու ամենայնիւ յուսացած բա-
րեւիտութիւնը չստաւ: Ինչու որ շուրջ
ժողովրդեան մարդ ու քաղաք, նրա քիչ-քիչ
լեւաւ ճիւղ է որոնց հեք և դիւր խառնել:
Հասկանալի է ուրեմն, որ ժողովր-
դական կրթութիւնն ու դատարարա-
կութիւնը բարձրացնելով առողջա-
պահութեան պայմանները հասկայնե-
լով, միայն կարելի է այդ ակտիւ ա-
ռաջն առնել և դրա համար հասա-
րարկութիւնը ինքը պիտի հողայ և ոչ
թէ պատժական օրէնքների թողնել:

Կարծիք չկայ, որ այդ բանի համար
աւելի պարտականութիւն կայ մեր
հասարակական գործիչների վերայ
ինչպէս քահանաների, բժիշկների, ու-
սուցիչների, մասնաւոր խմբագիրնե-
րի, որոնք պիտի պարզեն ժողովրդեան
բերանացի թէ գրաւոր, անհատական
ոյժերով թէ ընկերութիւնների միջոցով
այն բոլոր չարիքը, որ առաջանում
են ոգելից ըմպելիների գործածութիւ-
նից և մահաւանդ աշխատեն ըստ Վի-
մայի «Կարթիքներ» մարդու մէջ բարո-
յականութեան պատասխանատուու-
թեան զգացումը, պատուի ճանաչումը,
սկզբնական ընտանիքը, հայրենասիրու-
թեան գաղափարը և Աստուծոյ երկու-
ղը: Այդպիսով միայն կարելի է ըս-
պառնալուց օրէնքներից փրկել մի ժո-
ղովրդը, որ դեռ զրոյման առաջին
քայլերն է անում:

Կ. Կ. Միլիք-Շահնազար.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դիւրեւելի, 21 յունիսիւր. — Դիւրեւե-
ղի ժողովուրդը, համարեա թէ, յու-
սատաւ գրութեան մէջ է գտնվում:
Որովհետեւ զերբեքները զլիարոր
պարագայունքը կայանում է գինեգոր-
ծութեան մէջ, իսկ գիւղատնտեսու-
թեան այդ արդիւնաւոր ձեւը նրանց
համար ներկայումս մնացած է ա-
ռանց մի որ և օգտի:
Այդ ցաւալի հանգամանքը զերբեք-
ները բացատրում են, որ իրենց զին-
ները լաւ գնով չեն ծախվում, իսկ պա-
հնի էլ, մինչև անգամ մէկ տարի չէ լի-
նում, պատճառ օրգանախում է: Արեւ-
մը մեղ մնում է, — առում են նրանք,
ձգել զինգործութիւնը և պարագայ մի
որ և է այլ գործով:

Պարագիւլ այդգործութեամբ ա-
ռանց ներկայումս միջոցի չէ կա-
րելի այլ պէտք է այնքան ներկա-
կան ոյժ ունենալ, որ կարելի լինի
զինել հող, մեծամեծ ծախքեր անելով
վաղեք ցանկի տալ, ամեն տարի նը-
րանց ջրել, փորել, ծանգեալից ազատ
պահել, լիւզիւնապա պառկեցնել (գետ-
նի դատարկ տեղերը լքցնել վաղեքով),
միով բանիւ նրանց խնամելով պահել
մինչև որ այդի դաւանայ: մի բան, որ
տեսնւմ է առնուազն 8—9 տարի: Արեւմն

այդտեղը այդ ժամանակներում պիտի
այնքան ապահովուած լինի նիւթակա-
նապէս, որ նախ կարողանայ հողալ
իւր ընտանիքի առօրեայ պարուստը,
երկրորդ առանձին խնամք պէտք է
տանէ իւր այգուն, որպէս զի ապա-
գայում ամի կտոր հաց» մշտապէս ա-
պահովել իւր համար:

Այն ինչպիսի ծախքեր ունի այդին,
որոնց ծածկելու համար մի քանի հա-
զարներ է պէտք: Աստի, եթէ իւրա-
քանիւր զերբեքները այդի է ձգել — նա
այդ արել է իւր վերջի կողմնակից
ապուս վերայ գործածելով, բայց դեռ
այդ էլ բաւականութիւն տուած չի-
նելով այգու պահանջներին, ուրիշնե-
րից էլ վերցրել է փող և այդ էլ մըս-
խել:

Մենք ասացինք, որ կատարեալ այ-
գի հասցնելու համար հարկաւոր է 8—9
տարի, իսկ 5—6 տարի է, ինչ որ
զերբեքները ձեռք են զարկել այ-
գեգործութեան: հետեւաբար այգեաւ-
րերը իրենց հազարները ծախսելուց
ինչ արդիւնք կարող էին ստանալ մին-
չև օրս: ոչինչ — բացի պարտքից:

Մենք անձամբ մասն ունեցած լի-
նելով այսպիսի գործերում, մօտիկ ծա-
նօթ ենք այդգործութեան բոլոր հան-
գամանքներին: պատահել է օրինակ,
որ այդտեղներից մի քանի մարդիկ
իրենց նիւթը օղիի գործարանումը
քաշել են սպիրտ, որի ծախսելուց գո-
յացած փողը չէ բաւականացել ոչ օ-
ղիի գործարանի վարձ և ոչ էլ հար-
կը վճարելու, ուստի խեղճերը ուրիշ
ներկից պարտք են վերցրել, որ վճա-
րեն իրենց պարտքերը:

Այդպիսի անմիտութեամբ հանգամանք-
ներն են, որ ստիպում են նրանց յուսա-
հատաբար կրկնել, թէ անձրեկ տակ
զոգողալով արեգակի տակ անդադար
սրբելով մեր ճակատը քրտնքը, աշ-
խատել ենք այգում, բայց այսօր մե-
նում ենք առանց վարձատրութեան,
զուր է կորչում մեր մի ժամանակը և՛
փողը:

Այդ ցաւը թողնենք, նրան ինչ ա-
սինք, որ նրանց զինի քացախում է,
որ մէկ տարի հազիւ են պահում և
մինչև անգամ այդ կարճ ժամանակա-
միջոցումն ևս շատերինք քացա-
խում է: Իսկ զինի քացախուց յե-
տոյ, ակուրդ զէնքով մանաւոր — պա-
տանողին տուում են (այսինքն զի-
մար է խփում, սպիրտ պէտք է խառ-
նած):

— Այլաւ, տուում է միւսը, ես
սպիրտ խփում եմ, ամա, էլի մի քիչ
զամար ունէ:

— Բա՛ւ ըմ. պատասխանում է ա-
ռաջինը: սխալ ես, իմ արեւ զիտնայ,
գինեւ Աստուծոյ սպիրտն ա, ինչքան
կարողանա շատ սպիրտ խառնէ նրա
հետ:

— Կա իմ կարծիքովս միենայն է
ասել թէ՛ անալի կերակուրի համը
աղն է, ինչքան կարեւորաւ աղ շատ
անձ նրա մէջ առանց չափի ու սահմա-
նի: Բայց, չէ, պարտնենք, այն սպիրտի
քանակութիւնը, որին պիտի խառնել
զինու: հետոյ դա վերաբերում է իսկա-
պէս զինեղործին և ոչ թէ... ասուք զի-
նու հետ միայն սպիրտ խառնելու վե-
րայ չէ, այլ, առհասարակ, զինեղոր-
ծութեան կատարելագործութեան վե-
րայ է:

Բուն զերբեքները շատերը,
որոնք երկար ժամանակ է, ինչ որ զի-
նեգործութեամբ են պարագայում, մի-
չև օրս են ոչ մի միջոց չեն գործա-
դրել, որպէս զի պատրաստուած զի-
նին ունենալով գեղեցիկ յատկութիւն-
ներ, այլ նրանք ներկայումս էլ զի-
նին պատրաստում են նահապետական
հին սխառմայով, բայց երբեմն, եթէ
նոյն պատրաստած զիններից եղել է
լաւ, դա էլ ոչ թէ զինեղործի հմուտ-
թիւնիցն է եղել, այլ տարուայ բարե-

խառն եղանակներով: Անձրեակներն տա-
րիներում Գերբերդի խաղողը տալիս
է բոլորովին ջրային և թթու գինիի և
այն ժամանակ Գերբերդիները սկսում
են փնտռել թուղի աստիճանի սպիրտ,
որպէս զի խառնելով յիշեալ գինուն
զոնէ մի հոտ անհն նրան պահպա-
նելու մինչև զվաղ հանգն: Եւ մինչդեռ
միևնոյն քաջախոս գինու խաղողին
իւր ժամանակին կարող էր մասնագէտ
գինեգործը պիտանի գինի պատրաս-
տել:...

Այժմ պարզ երևում է, որ Գերբեր-
դի արդի գինեգործութիւնը սաստիկ
կարօտ է մասնագէտ գինեգործի:

Բայց տեսնենք Գերբերդի այգիա-
բերը ինչպէս են վերաբերում դե-
պի մասնագէտ գինեգործը: Անցեալ
1885 թուին մասնագէտ գինեգործ պ.
Կ. Մ. Շահնազարեանցը Ֆրանսիայից
եկաւ Գերբերդ, որ մի քանի ամիս
ապրելով, ծանօթացաւ տեղի գինե-
գործութեան անյարմար պայմաններ
հետ, ցաւելով, սկսեց պատրաստուել,
որպէս զի թէ փորձով և թէ բերա-
նացի բարատրութեամբ—ցոյց տալ
նրանց գինի պատրաստելու լաւ եղա-
նակները: Նա փորձեր էր անում պ. Մ.
Շահնազարեանի գինու մէջ փոքրիկ պա-
հաստում Այդ քանը յայտնի էր բոլոր
գերբերդիներին, բայց այդտեղից
նիկ հետաքրքրուելով նեղութիւն քաշեց-
եկաւ պարտի փորձառութեանը ներ-
կայ գտնուելու, ոչ ոք, բայց պ. գի-
նեգործի օգնականից:...

Նա պատրաստեց ամենագեղեցիկ
գինիներ բոլորովին տարբեր եղա-
նակներով: և ուղարկեց մի քանի պա-
րտներին տեսնելու, որոնցից մեծ հա-
ւանութիւն գտաւ: Այժմ այս գինուն
աւանդ տուած չլինի ասում էին նը-
րանք, ամենապատուական գինի է,
բայց արդարութիւնը պահանջում է
ասելու, որ պարտը բոլորովին ներկ
չէր գործածել, այլ չորս (գինեգործի)
հմտութիւնից գինին բնական զոյն
էր ստացել: Պարտի պատրաստած գի-
նիները առաւել ևս լաւ կը լինէին,
եթէ յարմարութիւններ լինէին—գոր-
ծիքներ, ամաններ, ընդարձակ տեղի
մառանի և այլն: Մինչև անգամ նա
զրկուած էր մէկ կանոնաւոր բանու-
րից: Նրա հրամանները կատարում
էր Արարհամ ամանուով մէկը, որ իրեն
տրուած պատուէրներին միշտ պա-
տասխանում էր: Այլ, չէ, մին կլէկ-
չի պերինք վոր պօչկէքը կլէկի» կամ
աւելում հուլիս տեսալ վոր կինի պը-
հէլու տէղումը կրրակ նիկընին, դէ,
վոր իւրեկա կինին տար Բաքանիին
հրամանը պահէ ըլլի:...

Չմտաւանք միշտ որ Տէր-Մար-
տիրոսեանները իրենց թիւում գի-
նուց ուղարկել էին պ. գինեգործի
մօտ—և այս վերջինը մեր ներկայու-
թեամբ թիւում չեն: Նուազեցնելով
կարգին գինի պատրաստեց և նրան
խմողը չէր հաւատում, որ նա եղել է
թիւում գինի:...

Այդ փորձերը աւարտելուց, պ. Կ.
Մ. Շահնազարեանցը ուղևորուեց դե-
պի Աղլամ իսկ նրա գնաւուց յետոյ
մի քանի բանիւրուն մարդիկ ցաւ էին
յայտնում, որ նա հեռացաւ Գերբեր-
դից: Եւ իսկապէս էլ մեծ ցաւ էր,
որովհետեւ մի այնպիսի աստիճան
էր նրանց մասնագէտ երկրորդային պա-
հանջը թէ և ամեն տեղ դրանք է, բայց
աւելի զգալի է այդ Գերբերդում, ուր
նա անհրաժեշտ պահանջ է:

Աս. Նալբանդ.

ՍԱԼԱՆ, 20 յունվարի. — Սալան
գիւղաքաղաքի և նրա բոլոր ձկնոր-
սարաններին հայերը, մայրենի եկեղե-
ցական միութեան ղեկավարի և քրիս-
տոնական սուրբ օրինակատարու-
թիւններից զուրկ լինելու վերաբե-
րութեամբ չորս տարի սրանից առաջ

էլ էր հարց բարձրացել և այն ժա-
մանակ դարձեալ Սալանի հայերի
մէջ եկեղեցի կառուցանելու և մի օ-
րինակատար ունենալու համար զգա-
լի շարժողութիւն նշմարուեցաւ: Բայց
ձկնորսութեան կապալառու պարտն-
ները կողմից համակրութիւն չդրեց-
նով, դարձեալ խեղդուեցաւ աչք ուշա-
գրութեան արժանի խնդիրը: Շահնա-
զարեան վիճակի հայաբնակ գիւղերից՝ ա-
մենաաղքատ Բազմաղը (30 տուն),
Բիւստանը (25 տ) և Աղլուղը (15 տ):
այսօր իրենց եկեղեցիով ու սե-
փական քահանայով ապահովուած են,
իսկ 300-ից աւելի երկսեռ հայեր բո-
վանդակող Սալանը և նրա ձկնոր-
սական վաթազանները, որոնց կապա-
լը միշտ հարուստ հայերի ձեռքումն է
լինում, առանց եկեղեցու են, և տա-
րին էլ միայն երկու անգամ, այսինքն
ճորտներին և զատկական տոնե-
րին են քահանայի երես տեսնում: Բա-
յց այդ միջոցներին է կատարվում
տարուայ ընթացքում ծնունդների
միջոցութիւնը և թաղումը նեղացեալ-
ների հոգեհանգիստը: Նիւթէ ջրօր-
հնաց և զատկական տոներին էլ քա-
հանայի երես ենք տեսնում, այդ էլ
պարտական ենք կուր գետի ձկնոր-
սութեան Զախիկի կապալառու հանգ-
վ. Արշակունուն, որի, եթէ չեմ սը-
խալում, 1847 թուին ներկայացրած
խնդրի համաձայն, Շահնազարեան
իշխանութիւնը ամեն ջրօրհնաց և
զատկական տոներին մի քահանայ է
ուղարկում, թէ և այդ էլ իսկապէս Բօ-
մէ-Պրօմիսի համար, որի ճօն սեղա-
նից թափուող փայնանքները՝ վայելում
են գիւղաքաղաքի և միւս հայերը,
վասն զի մինչև 1881 թուականը կուր
գետի ձկնորսարանների կապալառու-
թիւնը մի մարդու կամ մի ընկերու-
թեան ձեռքում լինելու պատճառով,
տեղի հայերի գլխաւոր կեդրանն էլ
Բօմէ Պրօմիսի է եղած, վասն զի
բոլոր Շահնազարեանց եկող քահանաներն
էլ՝ ուղղակի դիմել են այդ կեդրո-
նը և պատշաճաւոր պաշտամունքնե-
րը միշտ կատարուել են Բօմէ-Պրօմի-
սում, իսկ 1881 թուականից՝ երբ ձկն-
որսական վաթազանները զանազան
մասերի վերածելով կապալառութիւն-
ներն էլ անցան զանազան մարդու և
ընկերութեան ձեռք, որից յետոյ և ա-
ւելացան թէ գիւղաքաղաքի և թէ բո-
լոր վաթազանների հայոց թիւը: Մենք
զեռ ի բաց առնելով հետո լինող վա-
թազաններին, այսինքն կապալից ծովի
կուրտակներին, Չորսովու, Գովրաթ-
լուի, Չալալուի Աղլուղարուի և վեր-
ջինիս երկութեան կապալառի հարեւ-
րաւոր հայերին, որոնք իրենց հոգեւոր
պէտքերը դարձեալ Սալանի քահա-
նայից պիտի լրացնեն, կը թուենք նը-
րանց՝ որոնք գիւղաքաղաքի հայերի
հետ մի հասարակութիւն են կազմում,
և որոնք կարող են ամեն կիրակի և
տօն օրերը յաճախել Սալան: Գիւ-
ղաքաղաքում բնակում են 30 հայ
զգաւորաւուն, որ բաղկանում են 100
հոգուց: Գիւղաքաղաքին կից Բազմա-
ղում կա Վաթազում ոչ պակաս 15-ից:
Ձկնագնաց վաթազում, որ Սալանից
7 վերստ հեռավորութեան վերայ է
ոչ պակաս 12, Նիկոլայեւովի վաթա-
զում (15 վերստ հեռու) ոչ պակաս
15, Աղլուղայի 2 վաթազաններում (14
վերստ հեռու) ոչ պակաս 10, և փե-
րաթմանու վաթազում (11 վերստ հե-
ռու) ոչ պակաս 8: Սրանց բոլորն էլ
զուրկ թողած, հայ քահանան ջրօ-
րհնաց և զատկական պաշտամունք-
ները և հանդէսները կատարում է Բօ-
մէ-Պրօմիսում 8 հոգու համար, որը
Սալանից 25 վերստաչափ հեռու է:
Յունվարի սկզբներում Սալանու հա-
յերը, և օտարականաւ ու զատա-
ստանական պաշտօնեայ ռուս աստիճա-
նաւորներն անգամ, միաձայն ցանկա-
ցան որ հայ քահանան գիւղանկով մե-
ծամասնութեան, այս անգամ ջրօ-

րհնաց հանդէսը կատարէ գիւղաքա-
ղաքում, սակայն քահանան իւր իշ-
խանութիւնից թողաւ թիւն չունե-
նալու պատճառով՝ հրաժարուեց և զի-
մեց Բօմէ-Պրօմիս՝ որ և յունվարի
8-ին էլ տօնօրհնաց նպատակով այ-
ցելեց Սալանին: Բայց որովհետեւ
չափազանց դժգոհ էին ժամասցու-
թիւնը ուրիշ տեղ կատարուած լինե-
լուն համար, ուստի շատերը չնդունե-
ցին քահանային: Բայց ինչ մեղաւոր
է այստեղ քահանան:

Այժմ Սալանի հայերի մէջ դար-
ձեալ բարձրացաւ գիւղաքաղաքում ե-
կեղեցի կառուցանելու խնդիրը, որի
օրինաւոր թոյլտուութեան մասին ու-
ղարկուեցաւ տեղական հոգեւոր իշխա-
նութեանը ժողովրդեան ստորագրու-
թեամբ մի խնդիր: Սալանի տեղիս
հայ ժողովրդեան մեծամասնութեան
բաղձանքը մերձաւոր հոգեւոր իշխա-
նութիւնը աչքի առաջ ունենալով,
լաւ կլինէր, որ մինչև Սալանի եկե-
ղեցին կառուցուիլը, ուղարկէր մի
ծխատէր, և այնպէս տնօրինէր, որ
այս բոլոր արտօններին վերջ դըր-
ուէր:

Յ. Խաղաչ.

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵԼԱՆ, 20 յունվարի,
խնդրում եմ ձեր պատուական լրագրի-
ք մէջ տեղ տալ տոյն նամակին, որ ես
այս օրերս ստացայ հետեւեալ բովան-
դակութեամբ:

«Նոր-Նախիջևանի հայ կանանց խը-
նամատար Ընկերութեան նախագա-
հին:

Մեծապատիւ տիկին: Մեր Նախի-
ջևանի մէջ մի սովորութիւն կայ, ո-
րին ենթարկում է իւրաքանչիւրը՝
թէ հարուստ և թէ աղքատ: Այդ սո-
վորութիւնը «տօն շնաւորն» է (ИМЕНИ-
НМ), որը կարելի է ասել՝ կամայ ա-
կամայ կատարում է ամեն մէկը չնա-
յելով մինչև անգամ իւր հանգամանք-
ներին: Ես էլ աչքի առաջ ունենալով
իմ տօնը և զգալով բնակարանիս ան-
յարմարութեան հանգամանքի հետ և
ուրիշ անյարմարութիւններ, ուղար-
կում եմ յօգուտ ձեր ընկերութեանը
10 ռ., որի գործարկութիւնը «աւելի
արդիւնաւոր կարծեմ պէտք է լինի,
քան թէ տօնիս օրուան ծախսուելի
ստանալի բոլորիւնները: Ուսուցիչ
Սահակ Թանգեան»

Ընդունեղէք յարգանաց հաւատարմը:
Նախագահ՝ Նոր-Նախիջևանի հայ
կանանց խնամատար՝ Ընկերութեան
Տ. Բերսաթ Բերբերեանց

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Արեւելեան Աֆրիկայում, իտալա-
կան գաղութավայր Մասսօլօի վերայ
եղած յարձակումը հարէնքի կողմից
արդէն յայտնի է մեր ընկերացիներ-
ին «Նոր-Գար»-ի ստացած հեռագրի-
րներից: Այժմ լրագրիները պատմում
են այդ գէպի մանրամասնութիւննե-
րը, որոնցից երևում է որ հարէնքները
յարձակուելով Մասսօլօի շրջակայքում
զոհուած Ստաֆիլի վերայ տեղի ունե-
ցող կռուի մէջ՝ համարեա բոլոր ի-
տալական սպաններին սպանել են ձեռ-
նամարտի մէջ և բոլոր թնդանթները
խլել են իտալացիները հեռացել են
առաջի կարգում եղող դիրքերից:
Հարէնքները յունվարի 15-ին յարձա-
կուելով Մասսօլօի վերայ, տիրել են
նախագրիներին:

Այժմ իտալական կառավարութիւ-
նը պատրաստել է մի բանակ 10,000
հոգուց բաղկացած, որը կուղարկէ
Մասսօլօ: Իսկ Միջերկրական ծովի
բոլոր մարտականակներն պատուիրել է

հաւաքուել Նեապօլ, որպէս զի այն-
տեղից ճանապարհ ընկնեն դէպի Մաս-
սօլօ:

— Ֆրանսիական զինուորական մի-
նիստը Բուլոնիէն նոր ձեւ է առաջար-
կել զինուորների ճանապարհին ուսե-
րին կրած բեռը թեթեւացնելու և կե-
րակրի համար պղինձն էլ միշտ իրենց
հետ ունենալու համար: Բուլոնիէն
առաջարկում է, որ փոխանակ զի-
նուորական պայուսակների, գործ դը-
րուին նոր ձեւի պղինձներ, որոնց մէջ
կարելի է դարուել բոլոր շորեղէնները:
— Բօլաւրական կառավարութիւնը
պատուիրել է իւր պատգամաւորներին,
որ Կ. Պօլսում կայանալիք դեսպանա-
խորհրդում ամեն բանի մէջ համա-
ձայնին անգլիական դեսպան սեր Ուայ-
տի վարմունքին:

— Ասում են Ստոյանօվ աշխատում
է սերբական կառավարութեան հա-
մոզելու, որ ազգային Մակեդոնայում
նախագծուած ապստամբութիւնը տ-
ջողեցնելու:

— Վիեննայից «НОВ»-ին հեռագրում
են յունվարի 22-ին: «Երէկուայ խըն-
ջրքում Ֆրանց-Եօզէֆ կայսրը յայ-
տարարեց, որ պատերազմ չպէտք է
լինի, բայց պատերազմական պատ-
րաստութիւնները անհրաժեշտ են, ո-
րովհետեւ բոլորն էլ զինվում են: Բա-
ցի այդ որ: Աւստրիան մինչև այժմ
չափազանց անստուգար է վարուել
զինուորական մասում, մինչդեռ Գեր-
մանիան, որ ոչինչ չէ խնայել դրա
համար, այժմ էլ անհրաժեշտ պատ-
րաստութիւններ է տեսնում: Արե-
ւեան զօրքերի թիւը հասցրած է պա-
տերազմական դրութեան:

— Սօֆիայից ռուս թերթերին հեռա-
գրում են, որ Ստոյանօվ ու Պանիցան
ուղևորուել են դէպի Մակեդոնիա:

— Սօֆիայում կրկին լուրեր են
տարածվում Բատտիմբրեգան Ալեք-
սանդի իշխանի վերադարձի մասին:

— Բուլանական կառավարութիւնը
խսէնում կրուպիկ թնդանթներ չի-
նող գործարանին մեծ պատուէրներ է
տուել:

— Բերլինում լուր է տարածուած, իբր
թէ գերմանական կառավարութիւնը
մտադիր է 300 միլիոն մարկ փոխա-
ռութիւն անելու, և կլաւ-Լօտարին.
գիւյի զօրքերի հրամանատարները
զինուորական խորհրդի են կանչուած:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թագուհու հեքիաթները:
Մեր անցեալները աւելի ունեցանք
մի քանի խօսք ասելու Բուլանիայի
ներկայ իշխանութիւնը մասին,
թէ նրա զբաղանական տաղանդի և թէ
կրթութեան վերաբերմամբ մենք նոյն-
պէս ինչ էլինք, որ նրա լաւ գրուած-
ներէց մինն էլ «Պաւլայի հեքիաթնե-
րը» են: Անցեալները թագուհին այ-
ցելելով Բուլանիայի զպրօններից
մինը ի զէպ նայեց և զասական
ցուցակը: Նկատելով որ աշակեր-
տահներէց մինն, 8 ամեայ Մարի-
տանա Նիլիդին վատ նշաններ են
գրել, թագուհին ուղեց իմանալ, թէ
ինչ յանգանք է գործել աշակերտու-
հին, որին պատասխան ստացաւ, թէ
դասի միջոցին հեքիաթներ են կար-
գում: Թագուհին կանչեց Մարիտանա-
յին և հարցրեց. «Ինչ հեքիաթներ են
քեզ աւելի դուր գալիս»:

Աղջիկը հա-
նեց իւր գրպանից մի պատառոտած
զրդոյկ, որի վերնագիրն էր. «Բուլանի-
ական աղագային առապենիք, ժողո-
ւածու կարմէն Սիլվայի»:

Ներսի մեր
ընթերցողները կը յիշեն, որ կարմէն
Սիլվան—նոյն ինքն թագուհին է: Թա-
գուհու չափազանց դուրը եկաւ և համ-
բուրելով աղջկան, ասաց. «Ուսում-
նարարում լաւ չէ հեքիաթներ կարդա-
լը և ես մինչև անգամ չեմ կարող

խնդրել, որ քեզ լաւ նշան դնեն, բայց
եթէ երբեք ամսից յետոյ ինձ կուղար-
կես աւելի զոհացուցիչ թուանշաններ
այն ժամանակ ես քեզ կարմէն Սիլ-
վայի հեքիաթներն ամբողջ ժողովա-
ծուն կ'ընծայեմ»:

Թագուհին մօտեւրքս տպագրութեան
է յանձնել իւր մի նոր աշխատու-
թիւնը՝ «Բաղիտում են»—գերմաներէն
գրուած:

Չ ի ն ա ղ ու ա շ խ ա տ ա ս ի ռ ու -
թ իւ ռ ն : — Արդէն յայտնի է, թէ որ-
քան նստակաւ կեանք է վարում չի-
նացի գիտնականը, որոնց մէջ հռչա-
կուած է երկու կուսակցների կառա-
վարիչ Չանգը: Նա այն աստիճանի
նուիրում է իւր գիտնական աշխա-
տութիւններին, որ նրա ստորագրեալ-
ները անցեալները հետեւեալ կերպով
զանգատուած էին նրա վերայ: «Կայսր,
մենք, մանդարիններս, քո խոնարհ
հպատակներ, ներկայացնում ենք
մեր գանգատը փոխարքայ Չանգի վե-
րայ, որ նահանգները իւր երեւա-
կայութեամբ է կառավարում: Միշտ
թաղուած լինելով գրքերի մէջ, փո-
խարքան երբեք չէ երևում մահկանա-
ցուների աչքին: Մեզ, մանդարիններս
տեսակցութեան ժամանակ է որոշում
տեղական պիտոյներին մասին խօսե-
լու համար, բայց չէ հաճում ժամա-
նակին գալու: Մօտեւրքս «Սեփրօ»-նե-
րի առաջնորդ Լիւս-Վիլին Ֆունկը
ներկայացաւ որոշուած ժամանակին:
Բայց երբ 6 ժամ շարունակ սպասե-
լուց յետոյ ոչ ոք չէ երևում, հրամա-
նում է իւր մարդիկներին, որ կտորեն
զոհենք և մանեն ներս: Նա մտնում
է, որ դա թաղուել է գրքերի մէջ և
խորատուգուել է արաբական բնագր-
ների ընթերցանութեան մէջ: և հար-
կաւոր եղաւ թուրը նրա կողորդին
դէմ անել—նրան իւր սիրելի պա-
րագմունքներից հեռացնելու համար»:

Սակայն չնայելով այս ամենին,
Չինգ փոխարքան խոստովանում է,
որ մինչև օրս էլ դեռ չէ իմանում չի-
նական այդ ու բէնը:

Թ ա ա ռ ո ն ը ի տ ա լ ի ա յ ու մ : —
Իտալական լրագրիները հաղորդում
են, որ Միլանի «La Scala» թատրոնի
վարչութիւնը արդէն 50,000 Փրանկի
տոմսակ է ծախել Վէրդիի «Օտելլո»
օպերայի առաջին ներկայացմանը:
Այդ ներկայացման համար տեղերի
գինը սաստիկ բարձրացրած է եղել:
առաջի կարգի բազմութիւնները ար-
մէին 200-ական Փրանկ, իսկ երկրորդ
կարգի օթեակները—120-ական Փը-
րանկ:

Ա Ր Ե Ղ Ա Կ Ը : — Անգլիացի հռչակաւոր
Ֆիդիկոս սեր Տօմօնը անցեալները
լծողութեամբ արեց մի չափազանց հե-
տաքրքիր դասախօսութիւն, որ վե-
րաբերում է արեգակի հաւանական
ծագումն և հնարաւոր տեղութեան:
Սեր Տօմօնը պնդում է, որ արեգակը
մի սաստիկ մեծ մարմին է, որ քանի
գնում սառչում է աստիճանաւոր, Պրօ-
ֆեսսոր հաշուին նայելով արեգակի
տաքութիւնը հաւասար է 476 միլիարդ
ձիւ ոչ մի իսկ արեգակի շրջանը 2000
տարին նուազում է մի տոկոս: Սա-
կայն չնայելով, որ տաքութեան աստի-
ճանը այդպէս նուազում է, արեգակի
տաքութիւնը միայն 10,000,000 տա-
րուց կը պակասի այնքան, որ կը կա-
րողանայ ներկայգնդիս երեսի կենդա-
ղանի արարածներին կենքից զրկել:
Ինչպէս երևում է, դեռ մեր սերըն-
դին յուսահատուել քան չկայ: Սեր
Տօմօնի ասելով, արդէն 20,000,000
տարուց աւելի է, որ արեգակը գո-
յութիւն ունի:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԳԱՐ»-Ի

ՀԻՒՍԻՍԱՅԵՐՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 Յունիս: Սե-
նտոր քննելով Ստաւրոպոլի Հաշ-
տարար գաւառը Եւլախովի վճռա-
լինք զանգատը Թիֆլիսի գաւառական
պալատի դէմ, որ նրան կաշառա-
կերութեան համար գաւառապետել
էր Սիբիրում աքսորական տարե-
լու, որոշեց. 1) Եւլախովիին համա-
րել դատաւարանով արգարացած, և
2) փոխել Թիֆլիսի գաւառական պա-
լատի վճիռը իւր բոլոր Հետեւանք-
ներով:

Պետերբուրգի քաղաքային խոր-
հուրդը վճռեց Պաշկինի յիշատա-
կին երկու, ձրի ժողովրդական ըն-
թերցարաններ հիմնելու:

ԼԵՄԲՈՒՐԳ. Այստեղի եպիսկո-
պոսը արգիլեց բոլոր հոգեւորական-
ներին սենտինառի ընտրողական
շրջաններին մասնակցելու:

ԼԻՍՆ. Երէկ երկու պալատներ
գումարեցին զանգեցն ուստիական
ցանկապատը: Երեք ուստիականներ
վերաւարտած են:

ԼՕՆԿՕՆ. Սոցիալիստները երէկ
յոյց սարքեցին. ամբողջ շարքուտեց
մի քանի պատուհաններ, և կողոպ-
տեց մի քանի խանութներ:

ԼՕՆԿՕՆ, 29 Յունիս: Գանձա-
րանի կանցլէր Գոշենը Լօնդոնում
պատգամաւորների ժողովին անդամ
է ընտրուել:

ԲԵՆԷԼԻՆ. Հրատարակուած են
պատերազմի ժամանակ երկաթու-
ղներով զորք տանելու կանոն-
ները:

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ. Ելգաւ-Լօտարին-
գիւղի փոխարքան երկրի դեկէդա-
ցիայի տուած ճաշին ասաց, որ թէ և
կարելի չէ պատերազմը անխուսա-
փելի համարել, սակայն քանի Ֆը-
րանսիան չի հաշտուել Ելգաւ-Լօ-
տարինգիւղի Գերմանիային ունցած
լինելու իրողութեան հետ, երկրի
գրութիւնը շատ ծանր է: Խաղա-
ղութեան անդրդուելի մնալուն
կտրող է նպատակը նոյն իսկ երկ-
րի ժողովուրդը—ընկիստագի Հա-
մար սենտենատի կողմակիցներ
ընտրելով: Երբ կը պարզուի, որ
ժողովուրդն էլ է հաշտուել 1870

պատերազմի Հետեւանքների հետ,
այն ժամանակ Ելգաւ-Լօտարին-
գիւղին էլ կը տրուին միացեալ
գերմանական պետութիւնների ըն-
տր իրաւունքները:

«ՆՈՐ-ԳԱՐ»-Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Եւլախովի օպ. պ. Ս. Բէկ.
Ձեր հասցէն սի անգամ ամբողջ տա-
րուայ համար տպուած լինելով, սխալ
մամբ ձեզ էլ միւս աշխատողի բաժա-
նորդների հետ համարներէ ուղարկուել.
կորուստը մերն է, չէ, այնպէս
որ այդ կողմից կարող էք ապահով
լինել:

Եւլախովի օպ. Յով. Յով.
Փողը ստացել ենք և համարներն էլ
կարգով ուղարկուած են:

Խաղաղութիւն-հրատարակիչ:

ՍՊԱՆԿԱՐ ՍՊԱՆԿԱՐԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՈԿՈՒԿ

Ս. ՍԻՌԻ ԵՒ ԲՆԿ.

(Ս. 4657) 51—48

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅ ԵՐԹԵՒԵԱՆԵՐԻ

ԲԺՇԱԿՈՒՄ ԲՈՒՄԱՐԵԱՆՈՅ

(Երեւանի հրատարակչութիւնը Երեւանի քաղաքի քաղաքապետի հրովարտած է)

Ընդունելութիւնը ամեն օր.
Առաւօտեան 9—10 ժամին Ա. Բա-
խուտով—Նանանց և երեխաների հի-
ւանդութիւններին: 10—12 ժամին
Կ. Բախուտով—Ներքին ջղային հի-
ւանդութիւններին և Ելէքտրական
բժշկութիւն. 12—1 ժամին Գ. Բու-
չարեանց—Արտաքին, վերաբուժա-
կան, աչքի և վնասակար (ծածուկ)
հիւանդութիւններին:

Երէկոյնները 6—8 ժամը, իսկ
չորեքշաբթի և շաբաթ երեկոյն
ժամերին կողորդել և ականջի հի-
ւանդութիւններին:

Ամենայն օր քննուած են ծծմար-
ների և ծառաների առողջութիւն-
ները և ծաղիկ են կտրուած:

Վարձ խորհրդի համար տուա-
ւոտան 40 կ., իսկ երեկոյնան
60 կոպէկ:

2 քառանգներ անվարձ:
Հիմնադիր բժշկատեղ
Գ. ԲՈՒՄԱՐԵԱՆՈՅ.
X—11

ՅԲԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Ուղղել և կանոնաւոր երթևեկութիւն Մարտիլի և Բաթումի մէջ:

Չորեքշաբթի, փետրվարի 4-ին, «ԱՐՄԵՆԻԱ» (Arménie) շա-
գնաւոր, նուազեալ «ՇԵՆԻՏ» (Sshenit) գուրն կը գալ Բաթումից դէ-
պի Տրապիզոն, Օրդու, Սամսոն, Կ. Պոլիս և Մարտիլ:

Տեղեկութիւնների համար գիմել ընկերութեան գործակալներին
Բաթումում պ. ԳԱՐԱՆԻՍԻՆ, Թիֆլիսում պ. ԲԵՆՈՒՆ, նախկին գա-
լերէյա Արժրուկների № 103. 3—3

Վարազդարոյնի (Արանզամին) կեդրոնական եկեղեցական միգրա-
տան արական դպրոցի հոգաբարձութիւնը խնդրում է պատուելի հայ
հասարակութիւնին, որ փողով աջակցէ նորակաւոր դպրոցի երկար-
կանի շինութեան տանիքը ծածկելու և օգնէ նորաբաց գրադարանին
զրքեր, պատկերներ և քարտէզներ ուղարկելով: Նուիրատու պարոննե-
րին խնդրում է նուէրները ուղարկել այս հասցէ՝ Шушы, Tatevosy
Теръ-Оганесянцу.

Անգամ հոգաբարձութեան Գրիգոր քահ. Տէր Յովհաննիսեանց
10—6

Այն անձներին—որոնց մօտ գտնուում
են «ՔԱՐ ՄԱՆԿԱԿԱՆ» երգարանը,
բաժանորդագրութեան թերթիկները,
խոնարհաբար խնդրում եմ, որ բա-
ժանորդագր. երբ հետ միասին թերթիկ
ները բարեհաճեն չուտով ինձ վերա-
դարձնելու, որպէս զի իւրաքանչիւր
բաժանորդ յիշեալ երգարանը իւր
ժամանակին կարողանայ ստանալ
ինձանից անկախ զանազան պատճառ-
ներով «ՔԱՐ ՄԱՆԿԱԿԱՆ» երգա-
րանի տպագրութիւնը թէպէտ ուշա-
ցաւ, սակայն յունվարի 18-ից հա-
տատ լուր ունիմ, որ գրքերը արդէն
տպագրուած և ճանապարհ են ձգուած,
ուրեմն մի քանի շաբաթից յետոյ
այստեղ կը ստացուին: «Քնար Մանկա-
կան»-ի բոլոր երգերը ձայնագրուած
են եւրոպական նոտաներով և յար-
մարեցրած են դաշնամուրի վեր-
նուագելու, որի իւրաքանչիւր մի օ-
րինակի գինն է 2 ռուբլի: Նմանացե-
թիֆլիս—Հաւաքար, Ղազարոս քա-
նայնայ Յովսէփեանին. 3—3

ԲԱԳՐԱՏ Մ. ՄԻՐԻՍԱՆԵԱՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ
ԲԱՑՎՈՒՄ Է 1887-ԻՆ ՅՈՒՆՎԱՐԻՑ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵԶ

Մանկական Պարտէզում կը դաւանուին մանուկներ 5-ից մին-
չե 7 տարեկան հասակի, իսկ գալորացում 7-ից մինչև 12 տա-
րեկան պատանիներ:

Ընդունելութիւնը կը սկսուի յունվարի 8-ից, 1887 թուա-
կանին: Սօցիալի, Սաղոփոյի փողոց, տուն № 40. 6—6

ԹԻՖԼԻՍ ԵՆ ԵԿԵՒ ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐԻ

ՄԻ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ԽՈՒՄԲ, որ նուազում և երգում է լաջնու-
թեամբ պարական, թրքական, հայոց և վրաց լեզուներով խնջոյ-
ներին, հարսանիքներին: Խումբը հրաւիրել ցանկացողները գիմում են
Շաքինեանի քարվանսարայի № 12-ը, որ ժամին կտեսնան: 10—10

ԲԱՑՈՒԱԾ Է 1887 ԹՈՒԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՏԱՐԱԶԱՐԻ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ

ՀԱՍ. Վ. ՏԵՐԻ
Բաժանորդագրելու
տարեկան ա-
ռանց անդ
հասցնելու
ԲԱՐԸԻ

ՐԱԴՈՒԳԱ

Տեղ հասցնելով և
տար քաղաքներ
ուղարկելով
1887-ին
ԲԱՐԸԻ

Հարգելով ձեր «Բաղուդա»-ն թերթիկների կարօտ չէ, նա արդէն հարթել է իւր ճանապարհը
և կարող է հարաւորապէս այն գիտակցութեամբ որ ոչ միայն Ռուսիայում, այլ արաւոտանաւում էլ չկայ մի
թերթիկ, որ այդպիսի քիչ վճարով այդպիսի բազմազան նիւթ, աշխատանք, շատ գրականական և երաժշտական
յուրաքանչեւ տար, և բացի զրանցից այնպիսի գեղեցիկ ձրի պրէմիա տար՝ ինչպիսին «Բաղուդա»-ն է տա-
լիս իւր բաժանորդներին:

1887 Բաթի Բեքեթի և Տոնալցեի գրախոսութեան օգնելու արդէն Բեքեթ օր օրէ վերջ աւելանում է:

Խմբագրատանը արդէն կան անպակի քանակութեամբ չափաւոր հետադրեր վկայեր, վկայիկներ, պատ-
մածնէր, դրամատիկական դրամաներ և այլն և այլն, որոնք նշանակուած են ներկայ 1887-ի «Բաղուդա»-ի
մէջ տպագրուելու, անցեալ տարիների նման, այս տարի էլ կը տպագրուին մի քանի թերթիկներ, որոնց
լուծման համար վարձ կը նշանակուի:

Ապահով լինելով, որ «Բաղուդա»-ն ամբողջ Ռուսիայում ամենաարժանի և բազմաթիւ պատ-
կերաւոր ընտանեկան թերթիկ է, խմբագրութիւնն ներկայ 1887-ին էլ շրջաւարտանաւով իւր մինչեւ
այժմ միւս նայնպիսի թերթիկների ունցած զանազանութեամբ, պիտի մի նոր յաւելուած էլ տայ, այն է:

„ՐԱԴՈՒԳԱ“-Ի ԾԱՂԱԿԱՆ ԱԼԲՈՒՐ

Առողջ, անվտանգ շուտաստեղծներ, անեկզոյններ, ծիծաղաշար պատմութիւններ, արեւներ, կառուներ և այլն, որոնք
գրադարուած կը լինին բազմաթիւ պատկերներով:

ԱՅՍՊԻՍՈՎ „ՐԱԴՈՒԳԱ“-Ի ԻՐԱՔԱՆՁԻՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԿԱՆ ՍԱՐՈՒԱՅ ԸՆԹԱՏՔՈՒՄ

50 ՔՔ «Բաղուդա»-ի	12 ՔՔ Պարիզի նորաձեւութիւն.	Ծաղկական տլրած և բացի զը-
25 ՔՔ Բեմ և երաժշտութիւն	6 ՔՔ Ամաւորանցի կեանք.	բանցից մի մեծ շքեղ ձրի պրէ-
12 ՔՔ Սալոն	25 ՔՔ Ձայնագրուած երգեր	միա
	(մօտ 50 պէսներ)	

„ԳԻՇԵՐ ԵՒ ՅԵՐԵԿ“

Մի մեծ այլաբանութիւն ՅԻ. ԲՈՒՆԵԱՆԻՆԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԻ:

Այս շքեղ պատկեր պատրաստուած է արտասահմանի անհաւաք գեղարուեստանոցում, «Բաղուդա»-ի բաժանորդները
արդէն գիտեն, թէ որքան աւատածու են խմբագրութիւնն: Նա ոչ մի ծախս չէ խնայում իւր բաժանորդներին այդպիսի ա-
մենալաւ քան տալու համար: Անցեալ թուին պրէմիաների համար խմբագրութիւնն ստացել է բազմաթիւ շնորհակալութեան
թղթեր, իսկ 1886-ի պրէմիա—Յուդիթի մասին յորին էլ վկայիկ են, թէ «Այդպիսի պրէմիա դեռ չէ եղել»: Իսկ 1887-թ.
պրէմիա «ԳԻՇԵՐ ԵՒ ՅԵՐԵԿ» գեղարուեստութեան հասցեայ 1886-ինը: Եւ մենք համարձակ կարող ենք ասել, որ այդ քանի մէջ մենք
չուենք մեջդոյներ, Դրանց աւելի լաւ հաղել թէ կարելի լինի երեւակայի:

Այս պրէմիան բոլորովին ձրի կը լինի, ոչ պատահի և ոչ էլ մի ուրիշ որ և էջի ծախս խմբագրու-
թիւնն չէ պահանջիլ բաժանորդներէ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ 1887-ԻՆ

Մօսկվայում տաւանց անդ հասցնելու	5 ռ.	1) տարեկան Ռուսիայի բոլոր քաղաքները ուղարկելու համար
Մօսկվայում տեղ հասցնելու և Ռուս-	4 ռ.	ճանապարհածախսով
Տիպի միւս քաղաքներ ուղարկելու	6 ռ.	Երեք ամսուանը
Համար	8 ռ.	
Արտասահման ճանապարհածախսով	8 ռ.	

Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Ռուսիայի բոլոր յայտնի գրաւաճառների մօտ: Պետերբուրգում, խմբագրութեան
բաժանմունքում: 1) Ֆինլա և ընդ. գրաւաճառանոցներում, Նիժնի պրոսպեկտի վերջ, պատասի մօտ: 2) Ֆ. Պետրիկի կան-
տօրում, Նիժնի պրոսպեկտ, № 8.

Օտարաքաղաքացիները դիմում են, «Բաղուդա»-ի խմբագրութեան, Մօսկվա, Սոփիանով պրոսպեկտ, Վաղդիկների տանը:

Բաժանորդագրութեան կարելի է յետաձգել այսպէս. բաժանորդագրութեան միջոցին 2 ռ.,
մարտի 1-ին 2 ռ., յունիսի 1-ին 1 ռ. և սեպտեմբերի 1-ին 1 ռուբլի:

Ծառայողները կարող են բաժանորդ գրուել իրենց զանապահներին երաշխաւորութեամբ
բաժանորդագրութեան միջոցին 1 ռ., իսկ մնացածը իւրաքանչիւր ամիս 50-ական կոպէկ
վճարելով:

Բաժնակիր Գ. Ա. ՄԱՆՍԵՅԵՎԻ

Հրատարակել Լ. ՄԵՏՏԸԼ
(Ս. 28,449, 10—2